

SEMIOTIIKAN YLEISESITYKSIÄ

Harri Veivo & Tomi Huttunen *Semiotiikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin*. Helsinki: Edita 1999. 195 s. ISBN 951-37-2876-5.

Paul Copley & Litza Jansz *Semiotiikka vasta-alkaville ja edistyville*. Suomentanut Sari Vähänen. 2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Jalava 1999. 174 s. ISBN 951-887-106-X.

Paul Copley (toim.) *The Routledge companion to semiotics and linguistics*. New York: Routledge 2001. 326 s. ISBN 0-415-24313-0 (hbk), ISBN 0-415-24314-9 (pbk).

Suomessa on humanistis-yhteiskuntatieteellisillä aloilla suhteellisen paljon semiotiikan harrastusta. On kansainvälisestikin tunnustettuja tutkijoita, on oma tieteellinen julkaisu nimeltä *Synteesi*, ja semiotiikan kansainvälinen kesäkoulu Imatralla vetää vuosittain mukaan runsaasti yleisöä. Paradoksaalista kyllä semiootikkojen joukossa ei meillä ole juuri lingvistejä, ei ainakaan fennistejä. Kielentutkijat eivät siis osallistu tuohon tieteidenväliseen keskusteluun, jossa pohditaan etenkin ihmisten välistä ja varsin usein nimenomaan kielellistä merkityksenantoa ja kommunikaatiota.

Semiotiikalla ja lingvistiikalla on kuitenkin osin yhteinen oppihistoria, ja yhteistä tutkimusaluetta on edelleen niin paljon, että semiotiikan perustietojen tulisi kuulua myös kielitieteellisiä aineita opiskelevien yleisivistykseen. Yhtenä ongelmana on ollut se, ettei sopivia oppikirjoja ole varsinkaan suomeksi oikein ollut. Harri Veivon ja Tomi Huttusen laatima yleisesitys *Semiotiikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin* on siis tullut tarpeeseen. Se on kirjoitettu lähinnä kirjallisuuden- ja kulttuurintutkimuksen lähtökohdista mutta tarkoitettu myös tätä ylei-

semmin oppikirjaksi yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. Olen lukenut kirjan lähinnä nähdäkseni, sopsisiko se tentittäväksi tai kurssien oheislukemistoksi suomenopiskelijoille. Näkökulmani on siis käytännöllinen ja nousee omasta opettajan- ja tutkijankokemuksestani: esimerkiksi elokuvatuhtimukseen edustajan kritiikki samasta teoksesta olisi epäilemättä aivan toisenlainen.

Ennen Veivon ja Huttusen kirjaa oli käytettävissä ainakin Fisksen *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen* (Vastapaino 1992), joka sisälsi myös semiotiikan perusasiat. Vuonna 1998 ilmestyi suomeksi Paul Copleyn kirjoittama ja Litza Janszin kuvittama yleistajuinen pokkari *Semiotiikka vasta-alkaville ja edistyville*, joka on ehtinyt jo toiseen painokseensa. Se kuuluu Jalavan julkaisemaan sarjaan, jossa on tähän mennessä ilmestynyt toistakymmentä vastaavaa opasta, viimeksi johdannot postmodernismin ja Descartesin ajatuksiin. Samainen Paul Copley on äskettäin toimitanut myös semiotiikkaan ja kielentutkimukseen johdattelevan teoksen *Semiotics and linguistics*, joka aloittaa Routledgen

kustantamossa uuden sarjan. Se on tarkoitettu molempien tieteenalojen tulokkaille ja helppokäyttöiseksi käsikirjaksi myös pitemmällä oleville opiskelijoille. Kirjan tavoitteena on ollut samalla pohtia kielen tutkimuksen suhdetta semiotiikan perintöön 2000-luvun alkaessa. Otan senkin mukaan tähän esittelyyn.

DISPOSITIOKYSYMYKSIÄ

Veivon ja Huttusen oppikirjan dispositio näyttää selkeältä. Tarkastelun kohteeksi on rajattu inhimillinen kommunikaatio, ja siitäkin painottuu selvästi kielellinen kulttuuri. Semiotiikan tutkimusalueita yleisemmin esittelevän johdannon jälkeen seuraavat omat lukunsa merkistä ja merkkien toiminnasta, sitten on vuorossa kommunikaation tutkimus ja erikseen niin sanottu kulttuurisemiotikka. Kirja päättyy lyhyeen semiotiikan historiaan. Kulttuurisemiotikkaa esittelevä luku on Huttusen, muut Veivon käsialaa. Kieli on kauttaaltaan sujuvaa ja ymmärrettävää, ja teorian lomassa opetetaan semioottista analyysiä monin havaintoesimerkein. Kirjan lopussa on asiahakemistokin, tosin vain muodon vuoksi; se on hyvin puutteellinen.

Kun kyseessä on niinkin heterogeeninen ja moneen suuntaan haarova tieteenala kuin semiotikka, dispositiossa lienee ollut miettimistä. Olisi saatava välitetyksi lukijan käyttöön varsin abstraktit peruskäsitteet ja -kysymykset, jotka suuntauksesta riippuen olisivat myös esitettävissä erittäin monina erilaisina versioina. Kuvatako merkkejä ja niiden toimintaa yleistäen eri lähestymistavoista vai kertoako pikemminkin siitä, mitä niistä on eri aikoina ja suunnilla ajateltu? Olisiko oppikirjassa hyvä esitellä teoreettisia kysymyksiä valmiiksi ratkaistuin, selkeinä analyysimalleina vai keskustelunalaisina tutkimusongelminä? Yhtäällä vaanii trivialisoinnin vaara, toisaalla teo-

reettinen keikarointi: tieteidenvälisellä alalla on kumpaankin suuntaan erityisen hyvät mahdollisuudet.

Veivo ja Huttunen ovat tehneet eräänlaisen kompromissin. Kirja opettaa merkien ja niiden toiminnan ymmärtämistä ja analyysiä, mutta tuo vaihtelevasti ja valikoiden esiin myös teoreettisia taustoja. Liikkeelle lähdetään oppihistorian ehdoin esittelemällä ensin erikseen Saussuren ja Peircen merkkikäsitteet, joissa onkin niin paljon eroa, että tämä on ainoa järkevä valinta. Luvun loppuun pääsee esiin myös muutama ranskalainen jälkistrukturalisti (Lacan, Kristeva ja Derrida), mutta Peircen ajattelun jatkajia tai kehittäjiä ei mainita.

Seuraavissa luvuissa selkeä alkuasetelma sitten hajoaakin, ja eri tutkimustraditioiden yhteydet ja erot jäävät syrjemmälle. Teoreettisten kysymysten yhteydessä otetaan kyllä esiin monia nimiä ja koulukuntia 1900-luvulta, mutta jotenkin sattumanvaraisesti. Merkin toimintaa käsiteltäessä pääsevät esiin Greimas ja Pariisin koulukunta, samoin jotkin kognitiiviseen sekä Umberto Econ käyttämät käsitteet (esim. mielikuvat, skeemat ja metaforat; kulttuuristen yksiköiden koodaus). Kommunikaatio-luvussa taas esitellään lähinnä puheaktiteoriaa (Austin, Searle, Grice) maksimit) sekä Bahtinin dialogismia. Kulttuurisemiotikkaa käsittelevä luku keskittyy selvittämään Lotmanin ajattelua. Kirjan loppuun koottu semioottisen ajattelun historia jää muusta tekstistä irralleen; se koskee länsimaista ajattelua ennen Saussuren ja Peircen aikoja.

AJATUSTEN KONTEKSTIT

Oppikirjan toimivuutta ei tietenkään voi lopullisesti arvioida kokeilematta sitä käytännössä. Täytyy silti sanoa, että pidin enemmän Cobleyn ja Janszin kirjasta, joka on muodoltaan kertomus merkkejä koske-

van ajattelun eri vaiheista: nimeltä mainittujen ja kirjan kuluessa jopa ulkonäöltäänkin tutuiksi tulevien ihmisten välisen tieteellisen keskustelun kuvaus. Se on tavallaan kronologisesti etenevä semiotiikan historia Platonin ja Aristoteleen pohdinoista amerikkalaisen konsulttitoimiston semioottiseen mainoskampanjaan saakka, mutta kun juonena on merkkien tutkimus, Saussure, Peirce ja muut alan klassikot ilmaantuvat mukaan keskusteluun tarpeen tullen. Kirjan perspektiivi ulottuu kauas ihmisen signifikaatiota tutkivan merkkitieteen ulkopuolelle, eläinsemiotiikan ja solutason kommunikaation tutkimukseen asti. Kuvitus ja teksti täydentävät tasaveroisina toisiaan ja tekevät hyvinkin abstraktit teoreettiset aiheet ikään kuin vahingossa osaksi lukijan jokapäiväistä yleissivistystä.

Cobleyn ja Janszin kiehtova pikku »sarakuvakirja» on siis taitavasti tehty esitys, jonka kernaasti antaisi lisäluettavaksi suomenopiskelijalle. Myös Veivo ja Huttunen esittelevät kirjassaan asioita, jotka lisääisivät kielentutkimusta opiskelevan ymmärrystä ja tietoa merkityksen kysymyksistä ja omankin alan käsitteistä. Keskiaverto suomenopiskelija tuntee kai nykyisin esimerkiksi ikonisuuden ja indeksisyyden käsitteet ja saattaa tietää niiden liittymisen Peircen merkkiteoriaankin, mutta muuten Peircen loogista ajattelua ei juuri tunnetta. Veivo antaa aiheesta hyvän tietopaketin. Päättymättömän semiosiksen havainnollistus yhdellä ja samalla sanakirjaesimerkillä sekä Peircen että Derridan yhteydessä tuntuu kielentutkijasta kyllä vähän vaatimattomalta idealta, mutta tuontapaisia kohtiahan voisi kursseilla yhteisen keskustelun pohjalta kehittää edelleen. Huttusen katsaus Tarton–Moskovan koulukunnan harjoittamaan kulttuurisemiotiikkaan merkitsisi niin ikään uutta kontekstia ajatuksille. Muistin ja rajan käsitteet, kulttuurin ja ei-kulttuurin rajankäynti, semiosfäärin idea ja jopa sana-

hirviöksi leimattu puhe toisen asteen malleja luovista systeemeistä ovat teemoja, joiden pohjalta kielitieteen kursseilla syntyisi todennäköisesti hedelmällistä keskustelua.

Sen sijaan esimerkiksi Saussuren ajattelu, puheaktipragmatiikka ja monenlainen media- ja tekstintutkimus tulevat jo oman alan perusopinnoissa opiskelijoillemme nykyisin niin tutuiksi, että osa Veivon ja Huttusen oppikirjasta olisi heille vanhan kerstausta. Opinnoissaan vaikkapa vuorovaikutustutkimukseen, kriittiseen lingvistiikkaan tai kognitiiviseen kielentutkimukseen enemmän perehtyneistä teksti saattaisi ajoittain tuntua myös kovin pinnalliselta. Neljäs, kommunikaatiota käsittelevä luku onkin kirjan hajanaisin ja heikoin. Se voi johtua siitä, että esiteltyjen teoreettisten käsitteiden tutkimushistorialliset kontekstit jätetään liian sumeiksi. Lähettäjän ja vastaanottajan, lausujan ja tulkitsijan roolit, lausuman ja enonsiaation ja jopa subjektiivisuuden käsitteet tuodaan teoreettisiksi välineiksi melkein kuin tyhjästä. Samalla merkki- ja viestintätiede, jälkistrukturalistinen filosofia ja kielitiede leivotaan pullaksi, joka on ehkä helposti pureskeltavaa mutta jättää tyhjän olon. Tässä Veivon teksti jää kauas esimerkiksi Cobleyn juonenkuljetuksesta. Jälkimmäisen voimana on ilmeisesti yksinkertainen pedagoginen oivallus: on helpompi seurata ajatuksia, joilla on kirjaimellisesti kasvot ja nimi ja vieläpä paikkansa puheyhteisön keskusteluissa. Niin pääsee melkein itsekin mukaan keskusteluun, ja uudetkin termit saavat silloin aidon sisällön, jota ei tarvitse ulkoa opetella.

AUKKOJA

Myös Huttusen ja Veivon kirjassa on monia toisiinsa kiinnostavasti kytkettyjä tai limittyviä teemoja, mutta usein tämä yhteys jää liian implisiittiseksi. Hyvin aloitettu

mutta kesken jäänyt aihe on esimerkiksi Peircen merkkiteorian jatkuvuus tiedemaailmassa. Hänen rajattoman semiosiksenä amerikkalaisista tulkitsijoista olisi sietänyt tulla mainituksi ainakin Morris, ja ranskalainen vertailukohta olisi ollut Deridan ajattelussa. Pariisin koulukunnan taustaksi kaipasin Saussuren ja maininnalle jääneen Hjelmslevin lisäksi Lévi-Straussin nimeä, vaikkapa vain semioottisten neliöiden yhteyteen, joista muuten saisi halutesaan linkin Aristoteleen logiikkaan asti.

Valintaa on tietysti täytynyt tehdä paljon, jotta oppikirja pysyisi rajoissaan, eikä pelkistä nimien maininnoista ole paljon iloa. Mutta iso sisällöllinen puute on mielestäni kahden klassikon, nimittäin Roman Jakobsonin ja Émile Benvenisten puuttuminen Veivon ja Huttusen oppikirjasta. Vaikka kumpikaan ei ollut varsinaisesti tai pelkästään semiootikko vaan lähinnä kielitieteilijä, he olisivat ansainneet Saussuren ja Peircen merkkiteorioiden kriittisinä kehittäjinä paljon enemmän huomiota kuin vaikkapa Austin tai Grice, joiden yhteyttä alaan on vaikeampi hahmottaa. Benvenistestä tuli ranskalaisen poststrukturalismin isä, Jakobson taas toi Peircen ja Bahtinin ajattelun amerikkalaisen tiedeyhteisön tietoisuuteen. Enpä oikein osaa edes ajatella nykysemiootikkaa ilman Benvenisten enonsiaation teoriaa ja Jakobsonin shiftereitä tai hänen malliaan puheen funktioista. Cobleyn ja Janszin kirjassa herrat kyllä seikkailevat. Siinä siteerataan myös Umberto Econ arviota: Jakobson ei kirjoittanut yhtään semiotiikan kirjaa, koska koko hänen tieteellinen olemassaolonsa oli elävä esimerkki Semioottisesta Etsintäprojektista.

Yhtenä aukkona voisi pitää myös eläin- ja biosemiotiikan ja varsinkin kielitieteilijänä aloittaneen, semiootikkona Peircen ajatuksia jatkaneen Thomas Sebeokin pois- saoloa oppikirjasta. Aikana, jolloin eläinten ja yleensä luonnon olemassaolo ja hyvin-

vointi kiinnostaa monia nuoria enemmän kuin ihminen, sen mukanaolo voisi jopa houkutella lukijoita. Joka tapauksessa tutkimustieto erilaisten organismien ja niiden ympäristöjen kommunikaatiosta kirkastaisi osaltaan ihmiskielen ja kommunikaation eroa ja lisäisi näin tietoa myös kielen asemasta merkkien maailmankaikkeudessa.

TERMIT JA SUOMENNOKSET

Jostain syystä semiotiikan terminologia on usein peruskäsitteistä lähtien hankalaa millä kielellä tahansa. Jo Saussuren merkin kahden aspektin ranskankieliset nimitykset *signifiant* ja *signifié* englanninkielisine vastineineen (*signifier* ja *signified*) ovat herättäneet arvostelua, koska ne synnyttävät liian materiaalisia mielikuvia. Viime aikoina on siksi ehdoteltu jopa paluuta Augustinuksen termeihin *signans* ja *signatum* (ks. esim. Cobley toim. s. 4, 263, 264–265). Yleensä totutuissa termeissä on kuitenkin pysytty, ja niin tekevät myös Veivo ja Huttunen sekä Cobleyn suomentaja Sari Vähänen: suomeksi puhutaan siis *merkitsijästä* ja *merkitystä*. Koska *JA*-johdoksissa syntyy suomessa mielikuva inhimillisestä tekijästä, *merkitsin* olisi ehkä sopivampi, mutta sen luoma assosiaatio välineeseen johtaa harhaan, sillä Saussuren mielessä oli jonkinlainen mentaalinen »äänikuva». Peircen kolmiosaisen merkin *representamen*-komponentti, joka tarkoittaa oikeastaan merkkiä itseään, taas on ollut tapana suomentaa *merkkivälineeksi* (*sign vehicle*), sekin vähän kyseenalainen valinta. *Interpretantti* on Veivon ehdotuksen (ks. Veivo ja Huttunen s. 40) mukaan suomeksi *tulkinta* tai *vaikutus*. Koska se on pikemminkin seuraus kuin väline tai vaikuttaja (ks. Cobley ja Jansz s. 23), *tulkitsin* tai *tulkitsija* olisivat sopimattomia.

Suomenkielisen termin valinta on siis tarkkaa puuhaa, kun kysymys on näin hie-

nojakoisista merkityseroista. Kirjoittajilla ja suomentajilla, varsinkin oppikirjantekijöillä, on suuri vastuu terminologiaa valitessaan. Jonkinlainen aivoriihi eri asiantuntijoiden kesken olisi usein paikallaan, ja joskus sellaisia on tietääkseni pidettykin. Suomentamattomaksi näyttää nyt kuitenkin vakiintuvan esimerkiksi *enonsiaatio*, jonka parina on *lausuma* (vrt. ranskan *énonciation* ja *énoncé*); sana *lausuminen* herättäisi suomessa vääränlaisia mielikuvia. Toinen mahdollisuus olisi kai puhua *ilmaisutapahtumasta* ja *ilmauksesta*, mikä termipari sulki sisäänsä kaikenlaiset semioottiset tapahtumat, yhtä hyvin kielen kuin elokuvan ja musiikinkin. Mutta ehkä enonsiaatiosta tulee vielä suomalaisille yhtä itsestään selvä asia kuin vaikkapa orgasmista tai informaatiosta — silloin sitä ei tarvitse joka kerta erikseen selittää.

Kun sanat ja niiden suhteet eivät eri kielten leksikoissa vastaa toisiaan, syntyy siis monenlaisia ongelmia. Peircen ajattelussa tärkeää sarjaa *firstness*, *secondness* ja *thirdness* on Veivon mukaan (s. 42) vaikea tyydyttävästi suomentaa. Copley-suomenoksessa se on muodossa *ensiyys*, *toiseus* ja *kolmannuus* (Copley ja Jansz s. 27), mikä näyttää ensin kätevältä. Ongelmana on kuitenkin sanan *toiseus* kaksimerkitysisyys suomessa: se vastaa sekä termiä *secondness* että myös *otherness*, jotka molemmat ovat semiotiikan teoriassa relevantteja (tästä ks. Copley toim. s. 33, 152–153), ja vaikka sana kolmiosaisessa listassa tulee ymmärretyksi oikein, paradigmasta irrallaan tulos ei olisi yhtä varma. Kuka keksii ratkaisun? Suomea *toisena* kielenä opettavat puhuvat kyllä *kakkoskielestä*, mutta toimisikohan *kakkosuus* myös tässä yhteydessä?

Suuria terminologisia ongelmia käsillä olevissa kirjoissa ei ole; Copley-käännöskin selviää hyvin joitain vähäisiä lipsahduksia (*syntaksin* tilalla termi *syntaktiikka*, *merkki-välineen* sijasta *merkitysväline*) lukuun ot-

tamatta. Mainitsin jo, että Veivo ja Huttunen kirjoittavat sujuvaa suomea — toisin kuin monet muut teoreettisten kysymysten referoijat, joiden kirjoituksia lähtötekstien kielen rakenne sotkee ja jäykistää. Hyvä teksti kertoo siitäkkin, että tekijät ovat itse ymmärtäneet sen mistä puhuvat. Copleyn ja Janszin kirja on sikäli tekstuaalisesti erilainen, että siinä on läsnä monenlaisia tekstejä ja osa merkityksistä välittyy piirroksina. Puhekuplista syntyy oma absurdi lisäefektinsä, jonka outo viehätys ylittää Viivit ja Wagnerit: »Toivon pystyväni selittämään yksityiskohtia myöten sen salaperäisen silmäkääntötempun, joka muuntaa pikkuporvarillisen kulttuurin universaaliksi luonnoksi», toteaa ravintolapöydässä ranskalaista perunaa suuhunsa työntävä Roland Barthes (s. 43). »Määrittelen itseni epäonnistuneeksi biologiksi — kuten myös merkkiteiteilijäksi vasten tahtoani», kertoo nojatuolistaan Thomas Sebeok, jonka sormelta on juuri lähdössä lentoon perhonen (s. 121).

KIELITIEDE JA SEMIOTIIKKA

Barthesin ja Sebeokin repliikit edustavat ihmisen merkityksenantoa tutkivan antropotai kulttuurisemiotiikan ja biosemiotiikan kontrastia — semiotiikan tutkimuskohteen kahta ääripäätä. Vai ovatko ne vastakkaisia? Itse asiassahan ihmiskielen tutkimus on työskentelyä luonnon ja kulttuurin rajalla. PAUL COBLEYN toimittama tuore hakuteos *Semiotics and linguistics* esittelee myös tällaisia isoja ikuisuuskyymyksiä. Onko lingvistiikka luonnontiedettä vai ei? Mitä Chomsky oikein tarkoitti geneettisellä kielikyvyllä? Oliko ihmislajin kielellinen kyky olemassa ennen puheen kehitystä? Miten kieli poikkeaa muusta viestinnästä? Miltä näyttävät semiotiikan ja kielitieteen tehtävät 2000-luvun alkuvuosina, »postmodernissa» maailmassa, jossa kysymykset val-

lasta, identiteetistä ja kielestä ovat ihmiselle entistä tärkeämpiä?

Cobleyn johdanto päättyy jälkistruktuuralistisen kulttuuripessimismin sijaan enustamaan semiotiikalle ja lingvistiikalle uutta tulevaisuutta, joka tulee mahdolliseksi etenkin peirceläisen ajattelun uudenlaisen ymmärtämisen kautta. Kun kyky semiosikseen nähdään elämän synonyymiksi, kielellinen kommunikaatiokin jäsentyy osaksi nonverbaalin viestinnän universonia. Ihminen vapautuu hybriksestään ja asettuu ympäristössään omalle paikalleen, läheiseen suhteeseen sekä eläinten että kasvien kanssa.

Semiotics and linguistics -kirja jakautuu rakenteellisesti kahteen osaan. Sen aloittaa kymmenen lyhyehköä johdanto-artikkelia semiotiikan ja kielitieteen eri alueisiin. Jokaiseen niistä kirjoittaja on valinnut viisi lähdettä, joiden pohjalta aihepiiriin voi lähteä tutustumaan enemmän. Toinen puoli kirjasta käsittää yli kaksisataa hakusanoinaan aakkosjärjestyksessä olevaa sanakirja-artikkelia kielitieteen ja semiotiikan tärkeimmistä termeistä, koulukunnista ja henkilöistä, *abduktiosta Wittgensteiniin*. Niitä on kolme kokoa; isoimpiin on liitetty jälleen kolme suositusta jatkolukemisesta ja keskikokoisiin yksi. Lisäksi kirjan lopussa on laaja bibliografia. Käsitellyistä teemoista, henkilöistä, käsitteistä ja termeistä kulkee läpi teoksen typografisin keinoin toteutettu ristiinviittaussysteemi, joka tekee kirjasta erinomaisesti toimivan hakuteoksen. Kirjaa on ollut laatimassa edustava joukko asiantuntijoita, yhteensä yli kolmekymmentä henkeä.

Esseeosaston sisältö on lyhyesti seuraava. Cobleyn kirjoittaman johdannon jälkeen seuraa muutama lähinnä semiotiikkaa esittelevä kirjoitus. THOMAS A. SEBEOKIN biosemioottinen artikkeli nonverbaalista kommunikaatiosta esittelee ensin koko elollisen maailman semiosista koskevaa tutkimusta; sen ohessa on yli 50 teoksen aiheenmu-

kaisesti aakkostettu bibliografia tästä laajasta alueesta. FLOYD MERRELL on kirjoittanut tiiviin katsauksen Peircen merkkikielitykseen. Viittomakielten tutkija WILLIAM C. STOKOE pohtii ihmiskielen alkuperää ihmislajin varhaisten edustajien kommunikointi- ja kielikyvystä saadun evidenssin valossa. Todisteita ei vielä ole tarpeeksi sen oletuksen puolesta, että eleet ja liikkeet olisivat toimineet lajin merkkikielenä ennen kuin puhe tuli mahdolliseksi, mutta viitteitä siihen suuntaan on runsaasti.

Sitten siirrytään lingvistiikkaan. Mentalistisen kielinäkemysten edustajana ROY JACKENDOFF hahmottelee ensin yleiskuvaa kielen ja mielen suhteesta ja sen tutkimuksesta, sitten GUNTHER KRESS kirjoittaa sosiolingvistiikan ja sosiaalisemiotiikan tutkimuskohteesta päätyen korostamaan nykyisen inhimillisen merkityksenannon kasvavaa multimodaalisuutta ja materiaalisuutta. Kuudennessa artikkelissa JEF VERSCHUEREN esittelee lingvististä pragmatiikkaa ja nostaa erityisesti esiin alan morrislaisen, funktionaalisesti jäsentyvän perspektiivin. Sitten seuraa JEAN AITCHINSONIN essee kielellisestä muutoksesta, joka sivumennen sanoen sisältää naiivin käsityksen kielen kuolemasta: se on hänen mukaansa kielellisen muutoksen äärimuoto, jossa kyse on siitä, etteivät kielenpuhujat enää halua puhua kieltään jonkin toisen kielen prestiisiarvon takia. RAPHAEL SALKIE Brightonin yliopistosta kirjoittaa Noam Chomskyn ajattelusta purkaen myyttejä, jotka estävät tutustumasta tämän rooliin yhtenä viime vuosisadan kielentutkimuksen kehittäjistä. ROY HARRIS, Saussuren englannintaja, luo puolestaan kaikkietävän katsauksen Saussuren-jälkeiseen lingvistiikkaan lähinnä siltä kannalta, mitä Saussure siitä nyt ajattelisi. Kirjan päättää NIK COUPLANDIN ja ADAM JAWORSKYN yhdessä laatima kuvaus diskursianalyysistä ja sen suhteesta muun muassa keskusteluanalyysiin.

Valikoiman ensimmäisen puoliskon artikkelit eivät tuo kielentutkijan tietoon mitään varsinaisesti uutta tai mullistavaa, vaikka semiotiikan osuus tietysti lisää yleisivistystä. Cobleyn inspiroivan johdannon asettamassa uudenlaisessa kontekstissa oli lingvistisiäkin johdantoja silti hauska lukea. Kielitieteen ja semiotiikan opintoja aloittaville ja muille alan harrastajille nuo esseet luultavasti tuovat kovinkin kiehtovia miettimisen aiheita. Kirjan loppupuoli sisältää

valtavasti monipuolista tietoa lingvistiikan ja semiotiikan historiasta ja käsitteistä. Se tulee olemaan semiotiikan hakuteoksena ilman muuta hyödyllinen ainakin minun kirjahyllyssäni. ■

LEA LAITINEN

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Sörnäisten rantatie 25

00500 Helsinki

Sähköposti: *lea.laitinen@kotus.fi*